

Комунальний вищий навчальний заклад
«Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради
Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Комунальна установа «Скадовський районний методичний кабінет»

***РОЗВИТОК ЖИТТЄВОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ
В УМОВАХ ОСВІТНІХ ТРАНСФОРМАЦІЙ:
ВИХОВНИЙ, ПСИХОЛОГІЧНИЙ,
ІНКЛЮЗИВНИЙ ВИМІРИ***

**МАТЕРІАЛИ ІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

19-21 червня 2019 року

м. Скадовськ

Редакційна колегія:

- Жорова І. Я.** – доктор педагогічних наук, доцент, перший проректор, професор кафедри педагогіки й менеджменту освіти Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради;
- Моїсеєв С. О.** – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії й методики виховання, психології та інклюзивної освіти Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради.

Р 64 **Розвиток** життєвої компетентності особистості в умовах освітніх трансформацій: виховний, психологічний, інклюзивний виміри: матеріали ІІ всеукраїнської науково-практичної конференції (19-21 червня 2019 року, м. Скадовськ) / за ред. І. Я. Жорової, С. О. Моїсеєва. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. 327 с.

Збірник містить матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Розвиток життєвої компетентності особистості в умовах освітніх трансформацій: виховний, психологічний, інклюзивний виміри».

У працях авторів висвітлюються виховні пріоритети формування життєвої компетентності особистості у вимірах Концепції Нової української школи; особливості психологічного супроводу становлення особистості в сучасному освітньому просторі; перспективний педагогічний досвід, проблеми та перспективи розвитку інклюзивної освіти в Україні.

УДК 316.728-047.22:[37+159.9]

Матеріали подаються в авторській редакції, відповідальність за точність викладених у публікаціях фактів несуть автори.

ЗМІСТ

Басай Г. Г. Світовий розвиток інклюзивної освіти: досвід Ізраїлю.....	6
Безена І. М., Ватковська М. Г., Кирпа А. В. ОПЛ і ОДГ: актуальні змістовні аспекти сучасної шкільної освіти.....	9
Безлер Л. Г. Використання ігор на етапі автоматизації та диференціації звуків в логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку	13
Братаніч Б. В., Струкова Т. А. Соціальний вимір громадянської компетентності	18
Будій Г. А., Мельник А. Л. Плекаємо життєтворчий потенціал особистості.....	21
Булда А. А., Машкевич А. А. Компетентнісний підхід в системі професійної підготовки педагога.....	24
Возна О. М. Роль гри в розвитку психічних процесів у дітей з мовними порушеннями	27
Вознюк Л. В. Формування життєвої компетентності учнів в умовах становлення Нової української школи	31
Глазунов М. М. Хто може стати хіміком?	33
Голобородько Є. П. Роль учнівського самоврядування у формуванні життєвої компетентності особистості	37
Гончар Н. П. Особливості підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзії	43
Гусь Т. Й. Управління сучасним виховним процесом.....	46
Дзьоба Т.І. Формування життєвої компетентності здобувачів освіти в умовах інноваційного освітнього простору закладу загальної середньої освіти сільської місцевості	50
Казакова Н. В. Створення артеківського руху в закладі вищої освіти.....	53
Карпенко О. І. Сенсорний розвиток дітей з інвалідністю засобами дидактичних ігор в умовах навчально-реабілітаційного центру	57
Кобобел А. Є. Дитячо-юнацькі клуби за місцем проживання як інституція інклюзивної позашкільної освіти	62
Козел-Богущька К. М. Застосування методів ейдетики для запам'ятовування мовного матеріалу глухими учнями	66
Комінарець Т. В. Значення формування і розвитку життєвих компетентностей у процесі соціалізації дошкільників	72
Коновал О. А., Здещиц В. М., Туркот Т. І. Кейс «креативний фізик» як засіб індивідуалізації навчання здобувачів освіти з особливими потребами.....	79
Кордик І. В. Розвиток соціальних навичок та навичок спілкування у дітей з особливими освітніми потребами засобами проведення ранкових зустрічей	82
Котова Л. І., Онацко С. В. Адаптація дітей з особливими потребами до освітнього простору	87
Кузьміна О. А. Особливості сприйняття особистого щастя у пацієнтів психоневрологічної лікарні.....	91
Курінна А. Ф., Солдатенко О. В. Розвиток життєвокомпетентнісної особистості в умовах авторської школи: словоцентричний аспект	97
Кучеренко А. А. Виховний ідеал сучасної української школи	101
Лаврова Л. В., Куций А. М. Комунікативні компетентності у вимірі Нової української школи.....	104
Лобастова І. М. Життєва компетентність учнів – основа розвитку особистості.....	106
Лупаренко С. Є. Організація допоміжних шкіл і класів для навчання і виховання дітей з особливими потребами Харківським товариством поширення в народі грамотності (1869-1920 рр.).....	111
Ляпіна В. В. Формування життєвих компетентностей в учнів початкових класів під час навчання математики в системі НУШ	113
Макова О. І. Національно-патріотичне виховання – пріоритет у роботі Херсонського ліцею Херсонської обласної ради.....	118
Мартиненко Т. В. Психологічна зрілість учителя	123

Стринжа Л. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках української мови	259
Товканець О. С. Сучасні орієнтири менеджменту освіти в Україні	264
Тригуб Т. І. Психолого-педагогічна підготовка вчителя початкових класів у Новій українській школі з упровадженням інклюзивного навчання.....	268
Ходаковська Л. В. Напрями виховної роботи з дітьми дошкільного віку в умовах реалізації концепції Нової української школи	272
Худенко О. М. Читання художньої літератури в шкільному віці: переваги та лайфхаки.....	275
Черненко О. Г., Чудна В. І. Формування життєвої компетентності в молодших школярів засобами здоров'язбереження.....	278
Черченко О. А., Левицький В. М. Змістові пріоритети військово-патріотичного виховання учнів у ГУРТКу «Авіаційна робототехніка».....	283
Чумак Л. В. Акмеологічна педагогіка як засіб формування життєвої компетентності особистості	291
Шабаєва Л. М. Розвиток життєвої компетенції у виховному процесі: філософський аспект	295
Шаніна О. В. Майстер-клас як засіб підвищення педагогічної майстерності вчителя фізичної культури.....	297
Швець С. М. Особливості викладання курсу математики в 1 класі за системою розвивального навчання Д. Б. Ельконіна.....	300
Шевченко Н. О. Роль спільної діяльності у розвитку необхідних життєвих компетентностей	308
Шпигоцька Л. О. Особистісно орієнтований підхід до організації позакласної роботи з ліцеїстами.....	310
Янкович О. І. Формування компетентностей XXI ст. в учнів початкових шкіл Фінляндії та Сінгапуру	315
Яшина О. М. Художньо-естетичні цінності особистості як складова гармонійного розвитку людини.....	318
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	322

5. Тимошук Н. С. Особистісно орієнтоване виховання старшокласників у процесі позакласної роботи. Навчально-методичний посібник / Науково-методичний центр середньої освіти Міністерства освіти і науки України. Рівне: Волинські обереги, 2004. 281 с.

Янкович О. І.

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ХХІ СТ. В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ ШКІЛ ФІНЛЯНДІЇ ТА СІНГАПУРУ

Розбудова Нової української школи, що передбачає формування в учнів ключових компетентностей для життя, відбувається з урахуванням ідей зарубіжного досвіду, зокрема Фінляндії та Сінгапуру. Для цього здійснюється співпраця в освітній сфері: реалізовується фінський проект «Навчаємося разом», метою якого є підтримка реформи «Нова українська школа»; упроваджено Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством освіти і науки України та Агенцією з науки, технологій і досліджень Республіки Сінгапур.

Намагання імплементувати ідеї прогресивного досвіду зарубіжних країн у шкільництво України зумовлюють посилений інтерес до наукових досліджень про фінську та сінгапурську системи освіти.

Організація освітнього процесу в школах Сінгапуру висвітлюється в працях зарубіжних та українських учених, зокрема Д. Белла, Є. Державицької, А. М. Коли, К. Коха, С. Тана, В. Чой тощо; тенденції розвитку й система освіти у Фінляндії є предметом наукових пошуків Г. Андрощука, В. Бутової, Т. Вокера, С. Гринюк, Я. Заводовської, П. Салберга, Л. Смольської, В. Сороки та ін. Однак форми й методи формування в учнів компетентностей ХХІ ст. у цих країнах є недостатньо досліджені крізь призму реформування української початкової школи, адже саме в початковій ланці освіти зараз відбуваються докорінні зміни.

Згідно з результатами міжнародних досліджень ТІМСС (Міжнародні тенденції у вивченні математики і природничих наук), ПІСА (Програма міжнародного оцінювання учнів), ПІРЛЗ (Міжнародний прогрес у навчанні читання) Фінляндія займає провідне місце в Європі за якістю навчання, конкурентоспроможністю своїх випускників та загальною статистикою щодо розвитку обдарованості в дітей [3, с. 57; 7]. Проте освітня система Сінгапуру є ефективнішою за фінську. Отже, потребують вивчення чинники досягнення успіху учнями цих держав, передусім молодшого шкільного віку.

Аналіз студіювання педагогічних, історичних джерел засвідчує, що для розвитку шкільництва Фінляндія і Сінгапур вибрали цілковито відмінні шляхи. Проте є й спільні риси: в обох країнах навчання у школах першого ступеня триває 6 років.

Початкова освіта дитини в Сінгапурі розпочинається в 6 років. 4 роки триває навчання на основному рівні (foundation stage) і 2 роки – на орієнтаційному (orientation stage), під час якого розвиваються конкретні особистісні здібності й уміння учнів [5, с. 271]. Провідна мова навчання, як і в закладах дошкільної освіти, – англійська, яка сприяє інтеграції Сінгапуру у світову економіку і є мовою міжнаціонального спілкування.

У Сінгапурі акцент роблять на суворому й жорсткому вихованні дітей. Учні від початку навчання звикають до важкої праці, мета якої – успіхи на екзаменах і можливість вибору найкращих шкіл, а згодом – місць праці [5, с. 271]. Батьки пояснюють дитині, що коли вона виросте, то на бажане робоче місце буде претендувати ще 10 охочих. Отже, треба старатися вчитися якнайкраще. Деякі сінгапурські школярі навчаються навіть 16 годин на добу; для них навчання – це робота. Вчать в Сінгапурі 6 днів, а в неділю надолужують навчальні «прогалини», тому це найважчий день тижня.

Жорсткість освітньої системи проявляється також у дотриманні суворої дисципліни, застосуванні тілесних покарань хлопців, проте радше як виняток і переважно в середніх школах, але не за навчання, а за поведінку: розпивання алкоголю, паління, вандалізм, побиття інших дітей тощо. Використання способів фізичного впливу на учня (без будь-яких юридичних наслідків для вчителя) підтверджує переконання, що не можна копіювати досвід шкільництва інших країн, необхідно зважати на ментальність, традиції свого народу.

Міністерство освіти Сінгапуру визначило компетенції XXI ст. і заохочує до їх формування як учнів, так і студентів, зазначивши, що завдання шкіл і вищих закладів освіти полягає в тому, щоб забезпечити можливість молодим людям розвинути навички, характер та цінності, які дадуть змогу їм продовжувати процвітання рідної країни в майбутньому [4]. Для виконання цього завдання планується створити ще більш гнучку і різноступеневу систему освіти, мета якої – надати учням ширший вибір для задоволення їх інтересів і способів навчання, можливість вибирати, що і як вони вивчатимуть. Міністерство освіти зазначає, що кожній дитині допоможуть розпізнати її талант, вийти зі школи людиною, впевненою у своїх можливостях. Ідеться не лише про академічну сферу, а й про спорт і мистецтво. У Міністерстві освіти стверджують: «Ми хочемо виховувати молодих сінгапурців, які задають питання і шукають відповіді, і які готові мислити по-новому, вирішувати нові проблеми. І, що не менш важливо, ми хочемо допомогти нашим молодим людям сформувати комплекс здорових цінностей, щоб у них була сила характеру і стійкість протистояти неминучими життєвими невдачами без зайвої зневіри, щоб у них була готовність старанно працювати й досягти своєї мрії» [там само].

Людина, яка навчається в освітній системі Сінгапуру, стає відповідальною перед своєю родиною, суспільством і нацією. Вона цінує красу навколишнього світу, має здоровий розум і тіло, захоплена життям.

У Фінляндії в початкову школу дитина вступає у 7 років. Формування ключових компетентностей учнів у початковій школі Фінляндії відбувається на основі реалізації принципів рівності, безкоштовності, індивідуальності, практичності, поваги до учня, довіри, добровільності.

У фінській школі діти хочуть навчатися. Учителі заохочують учнів до навчання, але вчитися не змушують. Низький рівень навчальних досягнень вважають не проблемою школяра, а результатом невідповідного для конкретного учня підбору методик. Якщо ж дитина не хоче або й не може вчитися, її орієнтують на майбутню професію. У

школах є спеціальний педагог – учитель майбутнього, який допомагає учневі обрати майбутню професію, радить, куди вступити на навчання. Тут не соромно залишатися на другий рік, адже в кожній дитині різний темп розвитку. Тому існує додатковий 10 клас.

В освітньому просторі дотримуються принципу, що дітям має бути цікаво. Є різні способи підтримання інтересу, наприклад, учням пропонують самим скласти власний розклад на тиждень, розподілити теми та визначити, як вони хочуть їх вивчати.

У школах можна не писати контрольних робіт; ще з дошкілля переважно використовується самоконтроль [8, с. 2]. Широко застосовуються описові оцінки та рекомендації, при цьому учнів не порівнюють один з одним [3, с. 60]. На думку фінів, лозунгом кожної школи мають стати слова: «Не можна критикувати учнів і казати їм «погано»» [там само, с. 4].

Ще однією важливою особливістю фінської освіти, що робить дітей щасливими, є зведення до мінімуму конкуренції між учнями. Водночас із усуненням змагальності домінують взаємна підтримка й гуманізм. Ці риси фінського менталітету формувалися з-поміж інших чинників під впливом природно-кліматичних умов існування: «Життя в суворих кліматичних умовах було можливе лише в колективі, який вирізнявся рівністю кожного члена спільноти при прийнятті колективних рішень і прагненням до справедливого розподілу. Екологічні труднощі життя на території Фінляндії змусили населення довше зберігати просоціальні характеристики поведінки. Головними рисами просоціальної поведінки є так звана «допомагаюча поведінка», доброзичливість та відсутність агресивності» [2, с. 7]. Для фінів притаманні здатність піклуватися одне про одного, можливість покластися на когось у скрутний час і свобода ухвалювати життєво важливі рішення. Дітей не тільки не порівнюють між собою, а, навпаки, навчають радіти за успіхи інших.

Саме ця ідея, яка співзвучна постулатам педагогіки серця, є особливо актуальною в освітньому процесі загальноосвітніх шкіл України, зважаючи на те, що не вдалося подолати прояви агресії, жорстокості, булінгу.

У 1992 році польська письменниця М. Лопаткова написала книгу «Педагогіка серця», звернувши увагу на нестачу любові в житті людини і в процесі виховання. Вона довела, що недостатність любові спричиняє хвороби, психічне каліцтво, а часто й агресію. У цьому контексті М. Лопаткова писала: «Культ красивого тіла, здоров'я, освіти, заможності, підприємливості, конкуренції, успіху породжує у щораз більшої кількості людей, що не вирізняються такими рисами, відчуття неповноцінності, стан тривоги. Особа, що не має вроди, таланту, власності, важливих знайомств, побоюється самотності у протистоянні з людьми і долею» [6, с. 27]. Аналіз фінської системи освіти засвідчує, що діти відчують любов до себе. В Україні, звичайно, для цього ще треба створити низку умов на тлі розвитку економіки, підвищення рівня життя населення.

Актуальними ідеями в освітньому процесі закладів початкової освіти України є: дотримання принципів індивідуальності, практичності, поваги до учня, довіри, добровільності, самостійності, що існують у Фінляндії; реалізація компетентнісного підходу з акцентуванням уваги на цінностях, переконаннях; забезпечення гнучкості освіти,

адаптація освіти-самоосвіти учнів до потреб країни, нових викликів сучасного світу, на чому акцентується увага в Сінгапурі.

Аналіз шкільництва Сінгапуру та Фінляндії крізь призму реформування освітньої галузі України вкотре дає змогу перекоонатися в тому, що кожна держава повинна шукати свій індивідуальний шлях розвитку освіти на основі врахування соціально-економічних чинників, генезису культури, менталітету нації тощо.

Використані джерела:

1. Бутова В. О. Використання фінського освітнього досвіду для підвищення якості шкільної освіти України. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer31/910.pdf> (дата звернення: 07.05.2019).
2. Бутова В. О. Соціальні передумови фінських освітніх інновацій. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2016. IV (45), Issue: 93. С. 7–9.
3. Гринюк С. П. Сумлінна праця: як фіни побудували успішну систему освіти. *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр. / Ун-т менедж. освіти НАПН України*. Київ, 2011. Вип. 5. С. 57–61.
4. Competencies XXI. URL: <https://www.moe.gov.sg/education/education-system/21st-century-competencies> (last accessed: 01.04.2019).
5. Kola Anna M. Edukacja w/dla wielokulturowości. Casus Singapuru [Education in/for Multiculturalism. The Case of Singapore]. *Studia Edukacyjne*. 2016. No 38. S. 265–278.
6. Łopatkowa M. *Pedagogika serca*. Warszawa : Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, 1992. 219 s.
7. Tan C., Koh K. & Choy W. The education system in Singapore. In Juszczak, S. (Ed.), *Asian Education Systems* (pp. 129-148). Toruń: Adam Marszałek Publishing House. URL: https://www.researchgate.net/publication/311992398_The_education_system_in_Singapore (last accessed: 16.04.2019).
8. Zawadowska J. Szkoła po fińsku. URL: https://fio.org.pl/images/dodatki/20060829_zawadowska.pdf (dostęp: 07.05.2019).

Яшина О. М.

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНІ ЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДОВА ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ

Цінності в житті людини мають неабияке значення, коли виступають в ролі ключових життєвих цілей та мотивів її діяльності. Роль освіти полягає не тільки в створенні середовища для отримання знань і різнобічного розвитку особистості, саме освіта є джерелом формування цінностей – основи загального становлення світогляду людини, її життєвих компетентностей. За В. Андрущенко «...освіта – це суспільний процес розвитку і саморозвитку особистості, пов'язаний з оволодінням соціально-значущим досвідом, утіленим у знаннях, уміннях і навичках творчої діяльності, чуттєво-ціннісних формах практичного освоєння світу» [1, с.13].

Загалом, цінності є основою суспільної взаємодії, створенням її емоційно-психологічного, комунікативного та нормативного підґрунтя [3, с. 220-229]. Цінності також становлять зміст індивідуальної культури особистості й мають значення для її розвитку як